

YOSHLARDA KASBIY KO‘NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH USULLARI

Abdiyeva Dilfuza Kurbanovna,

Qarshi muhandislik iqtisodiyot instituti katta o‘qituvchisi

ANNOTATSIYA

Respublikamizda ta’lim-tarbiya tizimini isloh qilish davom etmoqda. Bozor munosabatlarining rivojlanishi jamiyatning barcha sohalari uchun malakali va tajribali mutaxassis kadrlarga bo‘lgan ijtimoiy ehtiyojni oshib borishiga sabab bo‘ladi. Bugungi ta’lim amaliyotida qo‘llanayotgan mavjud usullar, vositalar bizga ko‘zlangan natijalarni to‘liq ta’minladi deyishga hali erta deb hisoblaymiz. Maqolada shular xususida muxtasar fikrlar bayon qilingan.

***Kalit so‘zlar:** kasb-hunar, kasbiy bilim, mehnat bozori, ilm-fan, motivatsiya, intellektual rivojlanish, kasbiy ko‘nikma, amaliy faoliyat.*

ABSTRACT

The reform of the education system continues in our republic. The development of market relations causes an increase in the social need for qualified and experienced specialist personnel for all areas of society. We believe that it is still too early to say that the existing methods and tools used in today's educational practice have fully provided us with the intended results. The article presents brief thoughts about them.

***Keywords:** profession, professional knowledge, labor market, science, motivation, intellectual development, professional skills, practical activity.*

KIRISH

O‘zbekiston rivojlanishining yangi bosqichida barcha sohalarda islohotlar amalga oshirilib kelinmoqda. Xususan, so‘ngi yillarda har bir soha rivojlanishiga asos bo‘lib xizmat qiladigan ilm-fan va ta’limga ham katta e’tibor qaratilib kelinmoqda. Prezidentimiz ta’kidlab o‘tganlaridek ta’lim sifatini oshirish esa yangi O‘zbekiston taraqqiyotining yakkayu-yagona to‘g‘ri yo‘lidir. Shunday ekan, farzandlarimizni bilim olishi, kasb-hunar egallashi, o‘zini- o‘zi rivojlantirishlari uchun barcha shart-sharoitlar va imkoniyatlar davlatimiz tomonidan yaratib berilmoqda.

Kelajak taraqqiyoti bugungi yosh avlodning aqliy tafakkuri, bilim tajribasi va kasbiy tayyorgarligiga bog‘liqdir. Yoshlarni hayotda o‘z o‘rinlarini topishi, o‘z salohiyatlarini erkin namoyon eta olishlari va ularni ish bilan ta’minlash doimo davlatimizning diqqat e’tiborida bo‘lib kelmoqda. Ta’limining asosiy vazifasi mehnat bozorining uzluksiz ravishda o‘sib borayotgan ehtiyojlariga muvofiq shuningdek, yoshlarning aniq kasbiy malaka darajasiga yuqori talablar qo‘yuvchi bozor

iqtisodiyotiga o‘tilishini hisobga olib, yuqori malakali va raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlashdan iborat. Bunda albatta yoshlarning o‘ziga xos xususiyatlarini, qobiliyati, qiziqishlarini hisobga olish hozirgi davrda juda katta ahamiyatga ega hisoblanadi. Bu ularda kasbga bo‘lgan motivatsiyani kuchaytirish imkonini beradi. Yoshlarida kasbiy bilim olishga motivatsiyani shakllantirish esa uning kelgusidagi kasbiy faoliyati haqidagi tasavvurlari bilan uzviy bog‘liq bo‘ladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Ta’limining asosiy vazifasi mehnat bozorining uzluksiz ravishda o‘tib borayotgan ehtiyojlariga muvofiq shuningdek, yoshlarning aniq kasbiy malaka darajasiga yuqori talablar qo‘yuvchi bozor iqtisodiyotiga o‘tilishini hisobga olib, yuqori malakali va raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlashdan iborat. Bu borada ko‘plab mahalliy va xorijiy olimlar ilmiy tadqiqot ishlari olib borishgan va adabiyotlarda manbaalar keltirilgan. Jumladan, Karimova V.M., Akramova F.A., G.O. Ochilovalar tomonidan tayyorlangan “Pedagogika-Psixologiya” o‘quv qo‘llanmasi, G.O. Ochilovning “Pedagogik mahorat” darsligi, Xo‘jaev L., Xakimova M., M. Xoshimovalar hammuallifligida tayyorlangan “Pedagogika” fanidan darsliklari kabi manbaalarni o‘rganish va tahlil qilish natijasida hosil qilingan fikr-mulohazalarimiz maqolani shakllanishi uchun asos bo‘lib xizmat qildi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Yoshlarni kasbiy ko‘nikmalarini rivojlantirilishi – bu uning yetuk mutaxassis sifatida ongli ravishda o‘zini-o‘zi maqsadga yo‘naltirilgan holda kasbiy rivojlantirish jarayonidir. Bu jarayon kasbiy faoliyat samaradorligini ta’minlovchi bilim, ko‘nikma va malakalarni, shaxsiy va kasbiy sifatlarini mustaqil takomillashtirishni o‘z ichiga qamrab oladi va quyidagi tashkil etuvchilardan iboratdir:

- shaxsiy sifatlarni kamol toptirish;
- intellektual rivojlanish;
- kasbiy rivojlanish;
- jismoniy komillik.

Xususan, mutaxassis o‘zini-o‘zi kasbiy rivojlantirishi uchun qator zarur sifatlarga ega bo‘lishi kerak. Ularga quyidagilarni kiritish mumkin:

- kasbiy masalalarni yechishga ichki motivatsiya;
- kasbiy masalalarni yechish jarayonida yuqori natijalarga erishishga intilish;
- kasbiy ko‘nikmalarni rivojlantirishning mazmunini tushunish va metodik asoslarini bilish.

Yoshlarimizning kasbiy ko‘nikmalarini shakllantirish usullaridan biri bu amaliy hamda ularning o‘z ustilarida mustaqil ishlashlari hisoblanadi.

Amaliy mashgʻulotlar hamda mustaqil izlanishlari yoshlarning oʻz ustilarida ishlash jarayonida quyidagi maqsadlarga erishishlarini nazarda tutiladi;

- olingan nazariy bilimlarni amaliy qoʻllash va kasbiy koʻnikmalarni rivojlantirish;

- insonlar bilan aloqalar oʻrnatish, rivojlantirish, ish yuzasidan muloqot qilish, guruh yoki jamoada hamkorlikda ishlash, axborot almashish tajribasini egallash.

Kasbiy koʻnikma bu nafaqat jismoniy balki aqliy harakatlarga ham tayyorgarlik, maʼlum vazifalarini bajara olish, ularni hal qilishning eng qulay usullarini tanlay olish, zarur harakatlarni rejalashtirish va bajara olish qobiliyati hamdir. Kasbiy koʻnikmaning aqliy jihatlarini jismoniy jihatlar kabi mukammal shakllantirib borish talab etiladi. Yuqori kasbiy koʻnikmani egallashga bosqichma-bosqich erishiladi. Taʼlim jarayonida talabalar dastlab sodda boshlangʻich koʻnikmalarni egallaydi, mehnat harakatlarini nomukammal, sekin bajaradi, har bir harakatni ongli ravishda kuzatib, nazorat qilib boradi. Yoshlarda kasbiy koʻnikma va malaklarni amalga oshirishda ular tegishli boʻlgan mehnat faoliyati bilan bogʻliq holda turli darajadagi murakkablikka ega boʻlgan mehnat usuli va jarayonini oʻrganib boradilar. Bunda koʻpchilik holatlarda mehnat usulini qoʻllash koʻnikmasi toʻla avtomatlashishi va malakaga aylanishi mumkin.

XULOSA

Shunday qilib, koʻnikma va malaka ijtimoiy-tarixiy tushuncha boʻlib, muayyan vositalarni qoʻllagan holda, maʼlum sharoitlarda va aniq tezlikda rivojlanadi. Talabalar uchun ijtimoiy amaliy faoliyat taqozo etuvchi, maqsadga muvofiq harakatlar tizimi sifatida mavjud boʻladi.

ADABIYOTLAR ROʻYXATI (REFERENCES)

1. Karimova V.M., Akramova F.A., Ochilova G.O. “Pedagogika-Psixologiya” -T.: 2012. -380 bet.
2. Ochilova G.O. “Pedagogik mahorat”, 2012. -420 bet.
3. Xoʻjaev L., Hakimova M., Xoshimova M. Pedagogika. Darslik. -T.: TDIU, 2007.-183 bet.
4. Gʻoziev E.G “Psixologiya” 1-2 tom. 2009. - 380 bet.
5. Амиров, Н. И., & Раджабова, М. З. К. (2020). Коммуникативная культура преподавателя и студентов в учебном процессе. *Вестник науки и образования*, (5-2 (83)), 28-31.
6. Amirov, N. I. (2021). PEDAGOG KOMMUNIKATIV KOMPETENTLIGINING TALABALAR OʻZLASHTIRISH FAOLIYATIGA BOGʻLIQLIGI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 1(4), 1583-1589.